

забезпечення її комплексності.

Список використаних джерел

1. Про затвердження професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти»: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства від 23.03.2021 № 610. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20grupu%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf (дата звернення: 02.03.2024).
2. Смагіна Т.М., Шуневич О.М. Умови розвитку гнучких навичок (soft skills) педагогів у процесі навчання на курсах підвищення кваліфікації. *Український педагогічний журнал*. 2019. №2. С. 73–80. URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2019-2-73-80>
3. Danao M., Main K (ed.). 11 Essential Soft Skills In 2024 (With Examples). 2024. URL: <https://www.forbes.com/advisor/business/soft-skills-examples/> (дата звернення: 03.03.2024).
4. University Lecturer Skills (with Definition and Examples). 2023. URL: <https://au.indeed.com/career-advice/career-development/university-lecturer-skills> (дата звернення: 02.03.2024).

ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО РЕФЛЕКСІЇ ПРОФЕСІЙНО-ФІЛОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ

Наталія АРІСТОВА

доктор педагогічних наук, професор

Інститут педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

Марина ВИШНЕВСЬКА

доцент кафедри філології та перекладу

Київський національний університет технологій та дизайну,

аспірант Інститут педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

Ксенія КУГАЙ

доцент кафедри філології та перекладу

Київський національний університет технологій та дизайну,

аспірант Інститут педагогіки НАПН України

м. Київ, Україна

Автори розглядають питання, пов'язані із застосуванням інтерактивних методів навчання як засобу формування в майбутніх філологів здатності до рефлексії професійно-філологічної діяльності.

Ключові слова: *інтерактивні методи навчання, майбутні філологи, здатність до рефлексії професійно-філологічної діяльності, здатність майбутніх філологів до рефлексії професійно-філологічної діяльності, професійна суб'єктність, заклади вищої освіти, освітній процес.*

The authors reveal the issues concerning the use of interactive teaching methods aimed to develop future philologists' ability to reflect on professional philological activity.

Keywords: *interactive teaching methods, future philologists, ability to reflect on professional philological activity, future philologists' ability to reflect on professional philological activity, professional agency, higher education institutions, educational process.*

Необхідність формування в майбутніх фахівців різних спеціальностей (у тому числі й філологічних) здатності до рефлексії професійної діяльності пояснюється тим, що саме рефлексія сприяє оновленню наявних знань, умінь і навичок, надає їм змогу краще розуміти себе, свої потреби, інтереси, мотиви, цінності, емоції, власні погляди й переконання, а також забезпечує постійний особистісний і професійний розвиток. У професійній філологічній діяльності здатність до рефлексії є однією з ключових, оскільки вона перетворює філологів на більш адаптованих і життєстійких до викликів сучасного

глобалізованого суспільства. Філологи з високим рівнем сформованості здатності до рефлексії професійної діяльності вміють не лише аналізувати й розуміти свої відчуття, узагальнювати власний досвід, усвідомлювати емоції, а й ефективно здійснювати перетворювальну діяльність.

Аналіз наукової літератури доводить, що професійна діяльність сучасного філолога невіддільно пов'язана з рефлексійною діяльністю, а здатність до рефлексії професійно-філологічної діяльності є одним із складників його(її) професійної суб'єктності. У нашому дослідженні під рефлексією професійно-філологічної діяльності майбутнього філолога розглядаємо звернення уваги на «самого себе, продукти власної активності, зміст та функції власної свідомості ...» [1, с. 174]. Структура рефлексії професійно-філологічної діяльності, на наше глибоке переконання, містить цінності, інтереси, мотиви, механізми сприйняття, прийняття рішень, емоційне реагування, певні поведінкові шаблони тощо [1].

Формування й розвиток здатності до рефлексії професійно-філологічної діяльності студентів філологічних спеціальностей в освітньому процесі закладу вищої освіти передбачає ретельний добір і застосування певних технологій, методів, прийомів і засобів навчання. Так, сучасні українські вчені (Т. Вигранка, Н. Гагіна, Т. Григор'єва, І. Гриценко, М. Іконнікова, В. Коваль, О. Лось, О. Малихін, К. Маслюк, М. Нечепоренко, О. Осова, О. Семенов, М. Шмир) виокремлюють різні традиційні й інноваційні методи навчання, які забезпечують ефективне формування особистісних і професійно важливих якостей студентів-філологів.

У науковій праці «Ефективні технології навчання і контролю якості знань у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців» зазначено, що формуванню критичного мислення студентів-філологів сприяє застосування сукупності продуктивних активних методів і прийомів навчання, а також когнітивно-розвивальних вправ [3]. Серед продуктивних активних методів навчання автори монографії виокремлюють метод «мозковий штурм», дидактичні ігри (ігрові, ділові, рольові), метод дискусії, метод індивідуальних і групових проєктів.

Учені вважають, що оскільки процес формування й розвитку критичного мислення є складним і потребує докладання певних зусиль, викладачі мають залучати студентів до набуття власного досвіду, спрямованого на пошук необхідної інформації, здійснення критичного аналізу й обґрунтування достовірності цієї інформації, продукування інноваційних ідей і прийняття самостійних рішень на основі здійсненого аналізу тощо. Цьому сприяє застосування таких прийомів, як організація індивідуальної й групової форми роботи «Генератор ідей», обговорення проблем і пошуку рішень «Логічне дерево», аналіз інформації «Концептуальна таблиця», синтезування складної інформації «Піраміда роздумів», прийом виокремлення причин і наслідків «Фішбоун», критичне осмислення інформації та прийняття власного рішення «Ромашка запитань» тощо. До когнітивно-розвивальних вправ, які забезпечують формування й розвиток критичного мислення студентів філологічних спеціальностей, учені відносять аналітичні, комунікативні, асоціативні й дослідницькі вправи [3].

О. Осова слушно вважає, що саме завдяки професійно-педагогічній діяльності вчителя-філолога реалізується державна політика плюрилінгвізму, формується інтелектуальний і культурний потенціал держави [6]. Це відбувається тому, що основним носієм інформації про зміни в системі мови й культурні особливості країни, мова якої вивчається, виступає вчитель-філолог. Тому, актуальність проблеми вдосконалення професійної підготовки студентів філологічних спеціальностей у мінливих умовах сьогодення не викликає заперечень. Більш того, учена переконана, що сучасний учитель-філолог має бути готовим використовувати весь спектр технологічних інновацій у своїй професійно-педагогічній діяльності. Ефективними методами навчання, які, на думку О. Осової, сприяють формуванню готовності студентів філологічних спеціальностей до використання технологічних інновацій у майбутній професійно-педагогічній діяльності, є ігрові методи навчання (у тому числі й ігри-драматизації, «Чотири кути», «SWOT-аналіз», «Ажурна пилка», «бхбхб», «Килим ідей», «АВС-дискусія» тощо [6].

Н. Гагіна та О. Лось, які досліджують питання, пов'язані з формуванням іншомовної комунікативної компетентності студентів-філологів, переконані, що суттєву роль у формуванні й розвитку зазначеної компетентності відіграють наступні методи активного й інтерактивного навчання, а саме: метод дискусії, метод дебатів, метод «Мозковий штурм», проблемний та проєктний методи, ділові та рольові ігри, симуляція, драматизація [2]. Застосування цих методів навчання в іншомовній підготовці студентів філологічних спеціальностей надає викладачам змогу залучити студентів до усвідомленої розумової й практичної діяльності, активної іншомовної комунікативної взаємодії й реалізації творчого потенціалу.

Науковий інтерес для нашого дослідження становить позиція М. Нечепоренко щодо формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку. Учена вважає, що формуванню зазначеного педагогічного феномена сприяє застосування в освітньому процесі наступної сукупності методів навчання, а саме: «методів проблемного та активного навчання (дискусії, моделювання ситуацій, навчальні ігри), методів самостійної та групової позааудиторної роботи, методу кейсів, методу «Портфоліо», веб-квесту» [5, с. 3–4].

Отже, узагальнення підходів сучасних українських учених до вдосконалення підготовки студентів філологічних спеціальностей та власний практичний досвід дає змогу стверджувати, що ефективному формуванню в них здатності до рефлексії професійно-філологічної діяльності сприяють наступні методи навчання, а саме: ігрові методи навчання, метод ведення щоденника (щоденник досягнень, особистісного розвитку, емоцій тощо), метод дискусії, метод написання індивідуальних і групових есеїв, метод моделювання ситуацій, метод мовного портфоліо тощо.

Список використаних джерел

1. Арістова Н. О. Формування професійної суб'єктності майбутніх філологів: теорія і практика: монографія. Київ: ТОВ «НВП «Інтерсервіс», 2017. 400 с.

2. Гагіна Н. В., Лось О. В. Розвиток іншомовної комунікативної компетентності студентів філологічних спеціальностей методами активного навчання. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологія». 2022. Вип. 16(84). С. 94–98. DOI: 10.25264/2519-2558-2022-16(84)-94-98.

3. Ефективні технології навчання і контролю якості знань у лінгвістичній підготовці майбутніх фахівців: монографія/ О. Семенов та ін.; за заг. ред. О. Семенов. Суми: Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2017. 376 с.

4. Малихін О. В., Арістова Н. О. Професійна суб'єктність майбутніх філологів: зміст, сутність, структура. *Суб'єктивація процесу фахової підготовки майбутнього філолога: теоретичні і практичні аспекти*: монографія. Ч. 1. Київ: НУБіП України, 2017. С. 6–132.

5. Нечепоренко М. А. Формування готовності майбутніх учителів іноземних мов до професійно-особистісного саморозвитку: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Вінниця-Тернопіль, 2019. 290 с.

6. Осова О. О. Дидактичні засади навчання іноземних мов студентів філологічних спеціальностей із застосуванням технологічних інновацій: автореф. дис. ... докт. пед. наук: 13.00.09. Полтава, 2020. 40 с.

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Ольга Баніт

доктор педагогічних наук, старший дослідник

Інститут педагогічної освіти

і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України

Київ, Україна

Проаналізовано особливості організації освітнього процесу в закладах вищої освіти в умовах війни. З'ясовано, що освітній процес у 2023/2024 навчальному році відбувається за змішаною формою, яка передбачає поєднання